

О.І. Бочелюк, Н.М. Горопаха

КІМНАТНЕ КВІТНИКАРСТВО В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Навчально-методичний посібник
для студентів
вищих навчальних закладів
та педагогічних працівників

Видання друге, доповнене

Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчально-методичний посібник
для студентів вищих навчальних закладів

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 581.46
ББК 42.374
Б72

Рецензенти:

доктор біологічних наук, доцент кафедри методики викладання біології
Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка
Черняк В.М.;

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології (дошкільної)
Рівненського державного гуманітарного університету
Маліновська Н.В.;

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту ім. Тараса Шевченка
Фасолько Т.С.;

відмінник освіти України, методист дошкільного навчального закладу № 56 м. Рівне
Пришляк Л.С.

Розглянуто та рекомендовано до друку
рішенням вченої ради КОГПІ ім. Тараса Шевченка
(протокол №8 від 02.03.2006 р.)

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів
вищих навчальних закладів
(Лист №14/18-Г-62 від 18.05.06)

Бочелюк О.І.

Б72 Кімнатне квітникарство в дошкільному закладі / О.І. Бочелюк, Н.М. Горопаха. — Вид. 2-ге, доп. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2012. — 240 с. + 12 с. вкл.

ISBN 978-966-10-1755-8

У пропонованому посібнику подано характеристику кімнатних рослин, рекомендації щодо догляду за ними, захисту від хвороб та шкідників.

Видання містить конспекти занять, дидактичні ігри, досліди, а також казки, легенди, вірші і загадки про кімнатні рослини та їх використання в навчально-виховній роботі з дітьми.

Для студентів вищих педагогічних навчальних закладів і педагогічних працівників освітніх та позашкільних установ.

УДК 581.46
ББК 42.374

Охороняється законом про авторське право. Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.

ISBN 978-966-10-1755-8

© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2012

ЗМІСТ

Передмова	5
 З історії кімнатного квітникарства	6
 Біологічні особливості рослин	10
 Квітучі види кімнатних рослин для вікон різного розташування.....	12
 УМОВИ УТРИМАННЯ КІМНАТНИХ РОСЛИН.....	14
Світло	14
Температурний режим.....	15
Вологість повітря	16
Ґрунти	17
Добрива.....	20
 ДОГЛЯД ЗА КІМНАТНИМИ РОСЛИНАМИ.....	23
Поливання кімнатних рослин	23
Гігієна рослин.....	24
Обрізування кімнатних рослин	24
Пересаджування рослин.....	26
Перевалювання рослин.....	29
Підживлення рослин	29
Розмноження кімнатних рослин	30
Помилки при догляді за кімнатними рослинами	35
 ЗАХИСТ КІМНАТНИХ РОСЛИН ВІД ХВОРОБ І ШКІДНИКІВ	38
Причини захворювання рослин	38
Хвороби кімнатних рослин.....	40
Шкідники кімнатних рослин	41

	КІМНАТНІ РОСЛИНИ КУТКА ПРИРОДИ І ЗИМОВОГО САДУ....	43
	Красивоквітучі кімнатні рослини	44
	Орхідеї.....	58
	Декоративно-листяні кімнатні рослини	65
	Цитрусові.....	78
	Плоди на траві	83
	Цибулинні кімнатні рослини	87
	Кактуси в кутку природи	92
	Сукуленти в кутку природи	97
	Ампельні та виткі кімнатні рослини	104
	Бонсаї.....	116
	Флорарії.....	117
	Корисні поради.....	118
	Паспорт кімнатної рослини	123
	Зведена таблиця основних принципів догляду за кімнатними рослинами.....	124
	ВИКОРИСТАННЯ КІМНАТНИХ РОСЛИН У НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНІЙ РОБОТІ В ДИТЯЧОМУ САДКУ	137
	Значення використання кімнатних рослин у роботі з дітьми	137
	Кімнатні рослини для різних вікових груп дитячого садка	138
	Розташування та утримання кімнатних рослин.....	142
	Предмети догляду за рослинами	147
	Конспекти занять	147
	Дидактичні ігри.....	185
	Досліди	190
	Кімнатні рослини в казках, легендах, віршах та загадках	193
	Секрети квітів.....	228
	Народні назви кімнатних рослин	231
	Словник термінів.....	232
	Покажчик назв кімнатних рослин	236
	Література.....	238

ПЕРЕДМОВА

Кімнатні рослини. Який їхній шлях до нашого дому? Чому буяння зелені і кольорів у кімнаті породжує особливо гостре відчуття свята? За що ми так любимо їх? Чому відчуваємо потребу у спілкуванні з ними, зовсім мовчазними?

Важко уявити наше життя і працю без зелених супутників. В осінні та зимові дні, коли природа перебуває у стані спокою, ми особливо гостро відчуваємо потребу в зелені, квітах. Постійне спілкування з ними знімає втому, бадьорить, покращує настрій, і це підтверджують сучасні наукові докази необхідності зорового, нюхового й дотикового контакту людини з рослинами.

Кімнатні рослини прикрашають приміщення, створюють затишок і святковість. Яскраві барви квітів і зелень завжди милують наше око, заспокійливо впливають на нервову систему, підвищують працездатність.

Зелені куточки з декоративних рослин очищують повітря від пилу та бруду, збагачують киснем, підвищують його вологість та поглинають вуглекислий газ, якого в закритих приміщеннях набагато більше, ніж на відкритому просторі. Крім цього, багато рослин здатні виділяти особливі речовини — фітонциди, які вбивають шкідливі мікроорганізми та бактерії, що є в повітрі. До таких рослин належать герань, розмарин, евкаліпт — вони мають відчутний запах та позитивно впливають на життєдіяльність людини. Але є рослини, що не мають запаху, але мають фітонцидні властивості, наприклад бегонія, циперус тощо.

Кімнатні рослини у квартирі, школі, дитячому садку — зелена лабораторія, в якій діти ближче знайомляться з живою природою, отримують нові знання про рослини та їх будову, способи розмноження, навчаються найпростішим прийомам догляду за рослинами, в них формуються уявлення про красу.

Вирощування кімнатних рослин в дитячих садках, школах виховує у дітей, учнів позитивне ставлення до живої природи, допитливість, прищеплює любов до рослинного світу, дбайливе ставлення до квітів, розвиває естетичні почуття, художні смаки.

Кімнатні рослини повністю залежать від людини, яка принесла їх у свій дім. І відгукнуться вони на турботу швидким ростом, пишним цвітінням, реагуючи не стільки на їх підживлення, скільки на догляд. Якщо ставитися до них як до живих створінь (а вони і справді живі), навчитися розуміти їх: ось прив'яло листя — швидше води; рослина не росте — очевидно, час пересаджувати — вони милуватимуть наше око, приносятимуть насолоду.

З ІСТОРІЇ КІМНАТНОГО КВІТНИКАРСТВА

Історія не залишила нам імені того з наших предків, хто першим здогадався кинути насіння квітів не на поле, а в горщик із землею і став вирощувати рослини у своїй домівці. Відомо тільки, що сталося це дуже давно. Уже в давній Елладі до весняного свята Адоніса храми та будинки прикрашали як букетами польових квітів, так і квітами, вирощеними у вазонах. З того часу кімнатні рослини буквально коренями вросли в наше життя.

Здавна поселились кімнатні рослини і в домівках нашого народу. Численні згадки про них є в історичних документах та літературних пам'ятках. Деякі з кімнатних рослин стали для нас ніби “прикметами часу”. Так, в середині ХХ століття особливою популярністю у квітникарів користувались яскраві герані і фуксії, розкішні глоксинії та китайські троянди, мережані аспарагуси, не кажучи вже про розлогі фікуси та драцени. Тоді ж загальними улюбленцями стали й листяні бегонії. Нерідко у кімнатах вирощували фінікові пальми. Існував звичай – після народження дитини садити у горщик фінікову кісточку, а біля хвіртки – берізку. В різних місцевостях були свої традиційні види кімнатних рослин.

Де і коли з'вилися перші зимові сади?

Взимку 1240 року в Кельн прибув голландський король Вільгельм, в честь якого був влаштований бенкет у приміщенні, прикрашеному квітучими кущами та деревами. Це був перший в Європі зимовий сад, штучно створений видатним садівником Альбертом Магнусом. Однак небачене видовище сприяло тому, що Магнуса звинуватили в чаклунстві. Тим не менше експеримент зі створення зимових садів

ПАСПОРТ КИМНАТНОЇ РОСЛИНИ

Сансев'єра трисмужкова — *Sansevieria trifasciata*

Родина — Лілійні (Liliaceae)

Батьківщина: Центральна Африка, Шрі-Ланка

Морфологічний опис

Рослина з дуже декоративними прикореневими прямостоячими листками. Саме за їх форму і смугасте забарвлення в народі її називають *щучий хвіст*. Довжина листків 35–40 см, ширина 10–15 см. На рослині утворюються світло-фіолетові квіти, зібрані в китицю на квітконіжці висотою близько 1 м. Корені щільні, червонуваті, кореневища підземні, повзучі (до 1 м). З них виростають пучки листків.

Біологічні особливості

Ця культура відносно невибаглива до освітлення, тепла і вологи, але погано витримує зниження температури нижче 8–10° С. На дуже освітленому місці, особливо під впливом прямих сонячних променів, у неї починають підгоряти листки. Не витримує сансев'єра і недостатнього освітлення, її листки передусім частково втрачають свої основні прикраси — жовті чи білі смужки, а потім гниють. Усі сансев'єри найкраще почувуються у світлих приміщеннях, але без прямого сонячного проміння.

Вимоги до ґрунту

Для поживної суміші беруть по 1 частині дернового і листяно-перегнійної ґрунту, 2 частини піску. Можна також рекомендувати суміш з 3 частин дернової і по 1 частині листяної парникової землі і піску. Коренева частина розміщена у верхньому шарі, тому рослини висаджують в низькі і широкі горщики.

Спосіб розмноження

Розмножують сансев'єру листовими черешками, а також поділом кореневищ в березні — квітні під час пересаджування.

Рекомендації щодо догляду

Найкраще росте при помірній температурі. Протягом року невеликі рослини тримають на вікнах, а великі розміщують на підлозі. Необхідне регулярне поливання, і обприскування листків водою. Взимку поливають рідше. Земля повинна бути розпушеною.

Використання

Для ознайомлення з будовою рослини, доглядом за нею та способом розмноження.

**ЗВЕДЕНА ТАБЛИЦЯ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ
ДОГЛЯДУ ЗА КІМНАТНИМИ РОСЛИНАМИ**

<i>Назва</i>	<i>Використання</i>	<i>Вимоги до світла</i>	<i>Вологість</i>	<i>Поливання</i>	<i>Земляна суміш</i>	<i>Розмноження</i>	<i>Період спокою</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>
АБУТИ- ЛОН	декора- тивно- листяна, красиво квітуча	яскраве розсіяне світло, напівтінь	звичай- на кім- натна	трохи підсу- шена земля- на грудка між поливаннями	листяна — 1 дернова — 1 торф — 1 перегній — 1 пісок — 1	верхівкови- ми і стебло- вими жив- цями	немає
АГАВА	декора- тивно- листяна	пряме сонячне світло	звичай- на кім- натна	добре підсу- шена земля- на грудка між поливаннями	листяна — 1 дернова — 1 пісок — 1	насінням, відростками	немає
АЗАЛІЯ	красиво- квітуча	напівтінь	обприс- куван- ня	трохи підсу- шена земляна грудка між поливаннями	вересова чи хвойна — 2 торф — 1	стебловими живцями	немає
АЛОЕ	декора- тивно- листяна	пряме со- нячне світ- ло, яскраве розсіяне світло	звичай- на кім- натна	трохи підсу- шена земляна грудка між поливаннями	листяна — 2 дернова — 2 пісок — 1 перегній — 1	прикореневи- ми пагонами, верхівковими і стебловими живцями	немає

ЛІТЕРАТУРА

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку “Я у Світі” /Наук. ред. та упоряд. О.Л. Кононко. — 2-е вид., виправ. — К.: Світич, 2008. — 430 с.
2. Барна М. Ботаніка Терміни. Поняття. Персоналії. — К.: Академія, 1997. — 271 с.
3. Быховец А.И. Комнатные растения от А до Я (Энциклопедия домашнего хозяйства). — Минск.: Харвест, 1999. — 912 с.
4. Білорусець Є.Ш., Гиль Л.С. і ін. Квітникарство захищеного ґрунту. — К.: Урожай, 1994. — 222 с.
5. Верзілін М. Подорож з домашніми рослинами. — К., 1956. — 335 с.
6. Веретенникова С.О. Ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. — К.: Вища школа, 1979. — 248 с.
7. Воронцов В.В. Комнатные растения. Новое руководство по уходу. — М.: ЗАО “Фитон”, 2001. — 288 с.
8. Гарнизоненко Т.С. Комнатные растения в современном интерьере / Серия “Мир цветов”. — Ростов н/Д: Феникс, 2003. — 288 с.
9. Горобаха Н.М. Виховання екологічної культури дітей. — Рівне, 2001. — 211 с.
10. Жоголева В.Г., Приходько С.Н. и др. Цветы. — К.: Урожай, 1978. — 258 с.
11. Золотницький М.Ф. Квіти в легендах і переказах. — К., 1992. — 207 с.
12. Как знакомить дошкольников с природой / Под ред. П.Г. Саморуковой. — М.: Просвещение, 1985. — 207 с.
13. Комнатные растения: Справочник / Б.Н. Головкин, В.Н. Чеканова, Г.И. Шахова и др.; Под ред. д-ра биол. наук Б.Н. Головкина. — М: Лесн. пром-сть, 1989. — 431 с.
14. Лисенко Н.В. Екологічне виховання дошкільників. — Київ.: Освіта, 1993. — 160 с.
15. Любарова В., Марковська Т. Привабливий світ кімнатних рослин //Дитячий садок — 2003. — 4 (196). — С. 2–39.
16. Маврина И. Художественная литература о природе // Дошкольное воспитание. — 2002. — № 5. — С. 36–44.

17. Макаренко О.П. Барвінковий край. — Тернопіль, 2003. — 112 с.
18. Марковская М.М. Уголок природы в детском саду. — М.: Просвещение, 1989. — 144 с.
19. Пуліш Є. День народження музею кімнатних рослин //Позакласний час. — 2004. — № 34. — С. 80–82.
20. Сизенко З. Как разводить комнатные растения // Дошкольное воспитание. — 1984. — № 2. — С. 32–34.
21. Сизенко — Казанець З. Пересаджування та живцювання кімнатних рослин // Дошкільне виховання. — 1974. — № 4. — С. 15–17.
22. Скоропад С.М. Подорож з кімнатними рослинами //Біологія. — 2003. — № 34. — С. 20–23.
23. Степура А. В. Енциклопедія домашнього декоративного квітництва: 5000 корисних порад фахівців. — Донецьк: ТОВ ВКФ “БАО”, 2004. — 348 с.
24. Українські міфи. Демологія. Легенди. /Упор. М.К.Дмитренко. — К.: Музична Україна, 1992. — 144 с.
25. Хрипач Н. Уход за комнатными растениями // Дошкольное воспитание. — 1988. — № 12. — С. 31–32.
26. Черняк В.М. Програми гуртків юних аматорів зеленої архітектури, квітників-аранжувальників, квітників. — Тернопіль, 1998. — 32 с.
27. Чуб В.В., Лезина К.Д. Полная энциклопедия комнатных растений. — М.: ЭКСМО, 2003. — 415 с.
28. Юр'єва Л. Який характер у кактуса //Мій любий бухгалтер. — 2004. — №12. — С. 25–26.
29. Юхимчук Д.Ф. Цветы. — К., 1959. — 322 с.
30. Яришева Н.Ф. Методика ознайомлення дітей з природою. — К.: Вища школа, 1993. — 255 с.
31. Яришева Н.Ф. Ознакомление детей с природою. — К.: Радянська школа, 1980. — 166 с.

Науково-популярне видання

БОЧЕЛЮК Ольга Іванівна
ГОРОПАХА Наталія Михайлівна

КІМНАТНЕ КВІТНИКАРСТВО В ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Навчально-методичний посібник
для студентів вищих навчальних закладів
та педагогічних працівників

Видання друге, доповнене

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України*

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Антоніна Павліченко*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Надії Магаляс*

Підписано до друку 05.12.2011. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс, FloraC.
Умовн. друк. арк. 13,95 + 0,70 вкл.
Умовн. фарбо-відб. 13,95 + 2,79 вкл.

Видавництво "Навчальна книга – Богдан"
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
office@bohdan-books.com, publishing@budny.te.ua
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-1755-8

9 | 789661 | 017558